

Operacja pn. „Gospodarstwa rodzinne w dobie globalizacji”

Tytuł wykładu:

„Sprawy System wiedzy i innowacyjności w rolnictwie AKIS determinantą konkurencyjności polskich gospodarstw rodzinnych”

Autor: Prof. Józef Kania

9-10.09.2020

Instytucja odpowiedzialna za treść: Krajowa Rada Izb Rolniczych

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 - Minister Rolnictwa i
Rozwoju Wsi

Materiał współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Transfer wiedzy; czy to nie jest proste?

**„Naukowcy kreują wiedzę,
doradcy przekazują ją rolnikom,
a rolnicy wykorzystują ją w praktyce”.**

*To proste stwierdzenie jest jednym z paradygmatów systemu transferu wiedzy rolniczej;
stąd potrzeba doskonalenia tego systemu!*

Plan prezentacji

- 1. Wstęp**
 - 2. Koncepcja Systemu Wiedzy i Informacji/Innowacji w Rolnictwie(ang.AKIS)**
 - 3. Luka w transferze wiedzy i jej przyczyny**
 - 4. Modele transferu wiedzy w rolnictwie**
 - 5. Analiza i ocena systemu wiedzy rolniczej w Polsce**
 - 6. Konstatacje**
-

Wstęp

Wiedza i informacja staje się współcześnie podstawowym czynnikiem produkcji odnoszącym się do:

- funkcjonowania gospodarstwa jako podmiotu gospodarującego,
- jak i do organizacji publicznych i pozarządowych.

Wstęp

Unia Europejska przywiązuje ogromną wagę do postępu i ciągłego tworzenia nowej wiedzy.

Dlatego coraz mocniej artykułowana jest konieczność priorytetowego traktowania sektora badań i rozwoju (R&D).

W tym świetle dostrzega się także potrzebę usprawnienia sposobów upowszechniania nowych technologii w ramach systemów wiedzy i innowacji w rolnictwie.

Wstęp

OECD przywiązuje do partnerskiej współpracy trzech podstawowych segmentów Systemu Wiedzy i Informacji Rolniczej (ang. AKIS) tj. **badania, edukacji i doradztwa** oraz zaleca, że powinny one być bardziej zorientowane na wspomaganie władz w formułowaniu i rozwiązywaniu problemów niż, jak to było wcześniej, na podawanie gotowych, standardowych rozwiązań, skupiających się na kwestiach produkcji i jej efektywności.

Cel badań

- analiza modeli transferu wiedzy rolniczej.
- charakterystyka najważniejszych ogniw systemu wiedzy i informacji rolniczej w Polsce;
- ocena wzajemnych powiązań między nimi.

Materiały badawcze

- **dane statystyczne i empiryczne** dotyczące podmiotów wchodzących w skład systemu wiedzy rolniczej, uzyskane z MRiRW, CDR w Brwinowie oraz z 16 wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego metodą ankiety,
- **wyniki oceny jakościowej** będącej rezultatem paneli dyskusyjnych w 16 ODR,
- **wskazania 49 osób** - konsensus dyrektorów ODR, rolników – członków Społecznych Rad Doradztwa Rolniczego oraz pracowników nauki podczas panelu dyskusyjnego w CDR/O w Krakowie co do stopnia relacji i powiązań pomiędzy najważniejszymi podmiotami systemu w naszym kraju.

Koncepcja Systemu Wiedzy Rolniczej - historia

- ❖ powstała w latach 60. XX wieku wskutek interwencyjnej polityki państw, które modernizowały rolnictwo i chciały przyspieszyć transfer wiedzy do praktyki rolniczej poprzez silną integrację nauki, edukacji i doradztwa, najczęściej na poziomie krajowym, sterowaną przez Ministerstwa Rolnictwa poszczególnych krajów;

Koncepcja Systemu Wiedzy Rolniczej - historia

- ❖ w latach 70. takie organizacje jak OECD i FAO wprowadzały w dyskursie politycznym **koncepcję systemu wiedzy i informacji rolniczej**, która następnie ewoluowała w kierunku **systemu wiedzy i innowacji rolniczych**, a obecnie w kierunku **koncepcji systemów innowacji rolniczych, sieci uczenia i innowacji** na rzecz zrównoważonego rozwoju rolnictwa, czy też **Europejskiego Partnerstwa Innowacyjnego**.

Zmiany w definicjach Systemu Wiedzy Rolniczej

- ✓ **System wiedzy rolniczej** - zbiór uczestników (aktorów) takich, jak pracownicy naukowci, wykładowcy i doradcy pracujący w sektorze rolnictwa.

Nacisk kładziony jest w tym systemie na tworzenie wiedzy rolniczej w ramach krajowych systemów badawczych.

Rezultaty tych badań są następnie transferowane do praktyki rolniczej poprzez organizacje doradztwa rolniczego;

Zmiany w definicjach Systemu Wiedzy Rolniczej cd.

✓ **System wiedzy i informacji rolniczej** – klasyczna definicja określa go jako „zbiór instytucji i organizacji rolniczych i/lub osób oraz powiązań i interakcji między nimi, zaangażowanych w tworzenie, gromadzenie, selekcję, przetwarzanie, przekazywanie i wykorzystanie wiedzy i informacji w celu zrównoważonego rozwoju rolnictwa poprzez wsparcie podejmowania decyzji i rozwiązywania problemów”.

Ta koncepcja rozwinęła pojęcie systemu wiedzy rolniczej poprzez skierowanie głównego akcentu na proces tworzenia wiedzy oraz **uwzględnienia w nim innych uczestników systemu** poza nauką, edukacją i doradztwem.

Zmiany w definicjach Systemu Wiedzy Rolniczej cd.

- ✓ Bardziej współczesny system, to:
- ✓ **System wiedzy i innowacji rolniczych;**
nabył większego znaczenia poprzez otwarcie się na większą realizację zadań publicznych i skoncentrowanie się na innowacjach;

Rolnicze systemy innowacji

- ✓ **Rolnicze systemy innowacji** – systemy te definiowane są jako „**sieci** organizacji, przedsiębiorstw i osób fizycznych nakierowanych na wprowadzanie nowych produktów, nowych technologii i nowych form organizacyjnych do ekonomicznego wykorzystania i które razem z instytucjami publicznymi i polityką rolną wpływają na sposób, w jaki poszczególne osoby się komunikują, dzielą i wymieniają się wiedzą oraz ją wykorzystują”;

EIP - Europejskie Partnerstwo Innowacyjne

W okresie finansowym UE 2014-2020 kładzie się nacisk na **partnerstwa innowacyjne w zakresie:**

- ✓ **biogospodarki,**
- ✓ **rolnictwa zrównoważonego,**
- ✓ **zarządzania zasobami wodnymi,**
- ✓ **surowcami rolniczymi,**
- ✓ **rozwoju społeczności lokalnych,**
- ✓ **zdrowia itp.**

Stanowi ono nowe podejście do badań i innowacji w aspekcie społecznym.

Luka w transferze wiedzy

Transfer przepływu wiedzy jest głównym problemem w doskonaleniu praktyk rolniczych, produkcyjnych, środowiskowych i innych.

Obecnie jakkolwiek nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne (ICT) ułatwiają pracownikom sfery produkcyjnej dostęp do wyników badań, to jednak wciąż pomiędzy wiedzą tworzoną przez naukowców, a praktyką rolniczą istnieje **duża luka**.

Przyczyny istnienia luki w transferze wiedzy

Przyczyny tej luki przypisuje się głównie pracownikom naukowym, którzy często swoje zainteresowania, czas i wysiłek koncentrują na tworzeniu wiedzy, a nie na upowszechnianiu swoich wyników badań.

To powoduje główną barierę w dyfuzji wyników badań do doradców, menedżerów, decydentów i producentów.

Inni autorzy przyczyny tej luki upatrują **wśród przedstawicieli praktyki rolniczej**.

Zaliczają do nich konserwatyzm i nieufność do wdrożenia nowej wiedzy, niskie kompetencje i słabą percepcję.

Konsekwencje istnienia luki

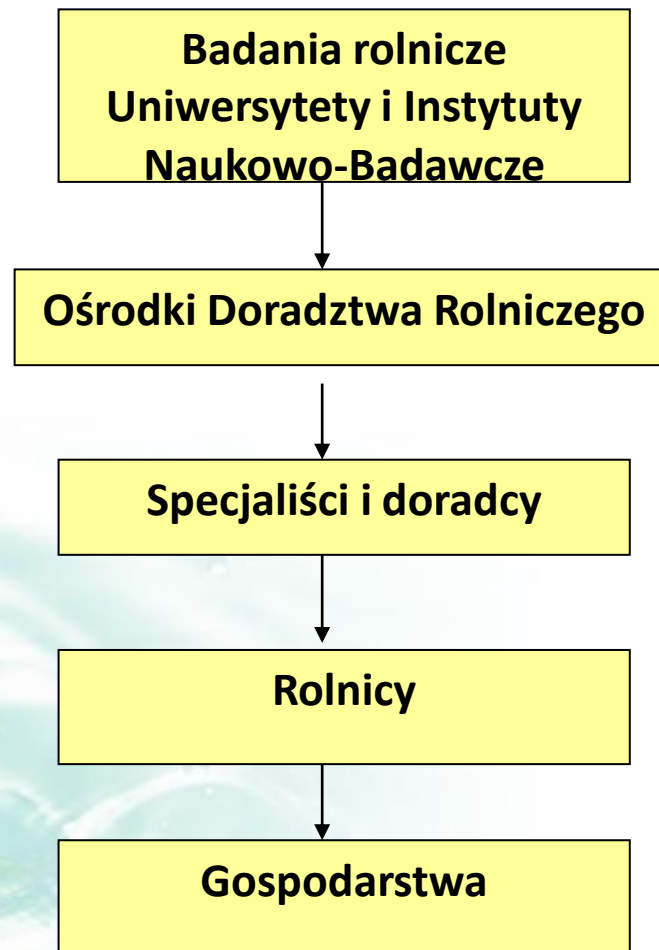
Istnienie luki w procesie transferu wiedzy od nauki do praktyki rolniczej powoduje, że olbrzymia wiedza generowana przez naukowców **nie trafia bądź trafia z dużym opóźnieniem do ostatecznych jej beneficjentów czyli rolników.**

Krytyczną rolę w tym procesie spełniają lub mogą spełniać doradcy, nazywani współcześnie brokerami wiedzy. Ich zadaniem jest utrzymywanie bliskich kontaktów zarówno z pracownikami nauki, jak i rolnikami. Powinni oni stanowić pomost pozwalający na lepszą interakcję pomiędzy nimi.

Modele transferu wiedzy

- **Model transferu technologii**
 - **Model społecznej interakcji**
 - **Model rozwiązywania problemów**
 - **Model sieciowy**
-

Model transferu technologii

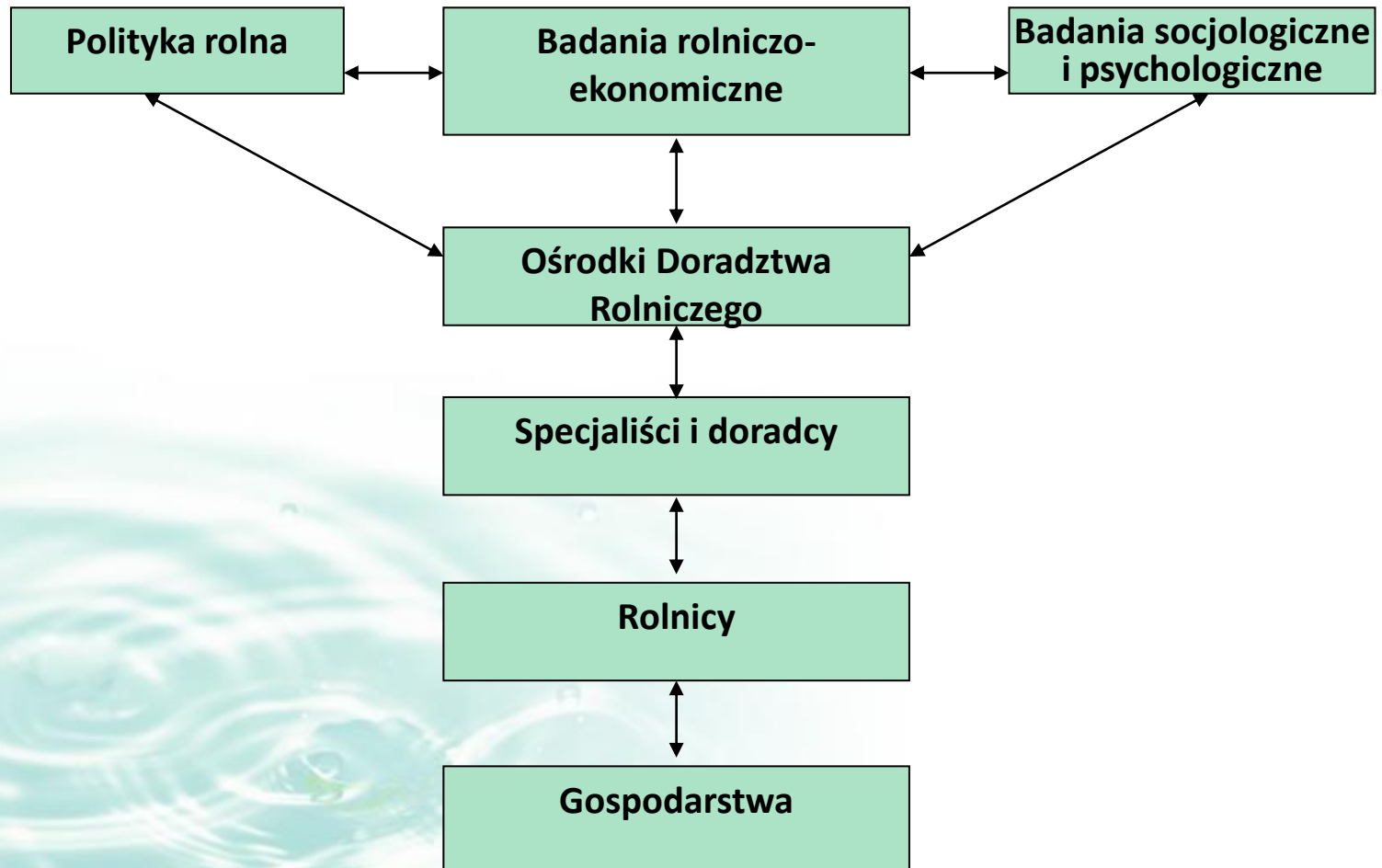

Wady modelu transferu technologii

- przepływ informacji jednokierunkowy – z góry w dół;
- brak informacji zwrotnej od rolnika do doradcy i naukowca;
- brak badania potrzeb i oczekiwań klientów doradztwa;
- nieuwzględnianie problemów ekonomicznych, socjologicznych i psychologicznych oraz znaczenia całego otoczenia instytucjonalnego wsi i rolnictwa;
- wysokie mniemanie o sobie doradców – wysoki status doradcy;
- brak krytycyzmu co do umiejętności komunikowania się z klientami;
- korekta informacji czy też sposobu jej przekazu nie może być kwestionowana.

Częste pytanie doradcy brzmi: „Dlaczego oni (rolnicy) nie stosują tego, co ja im mówię / proponuję?”.

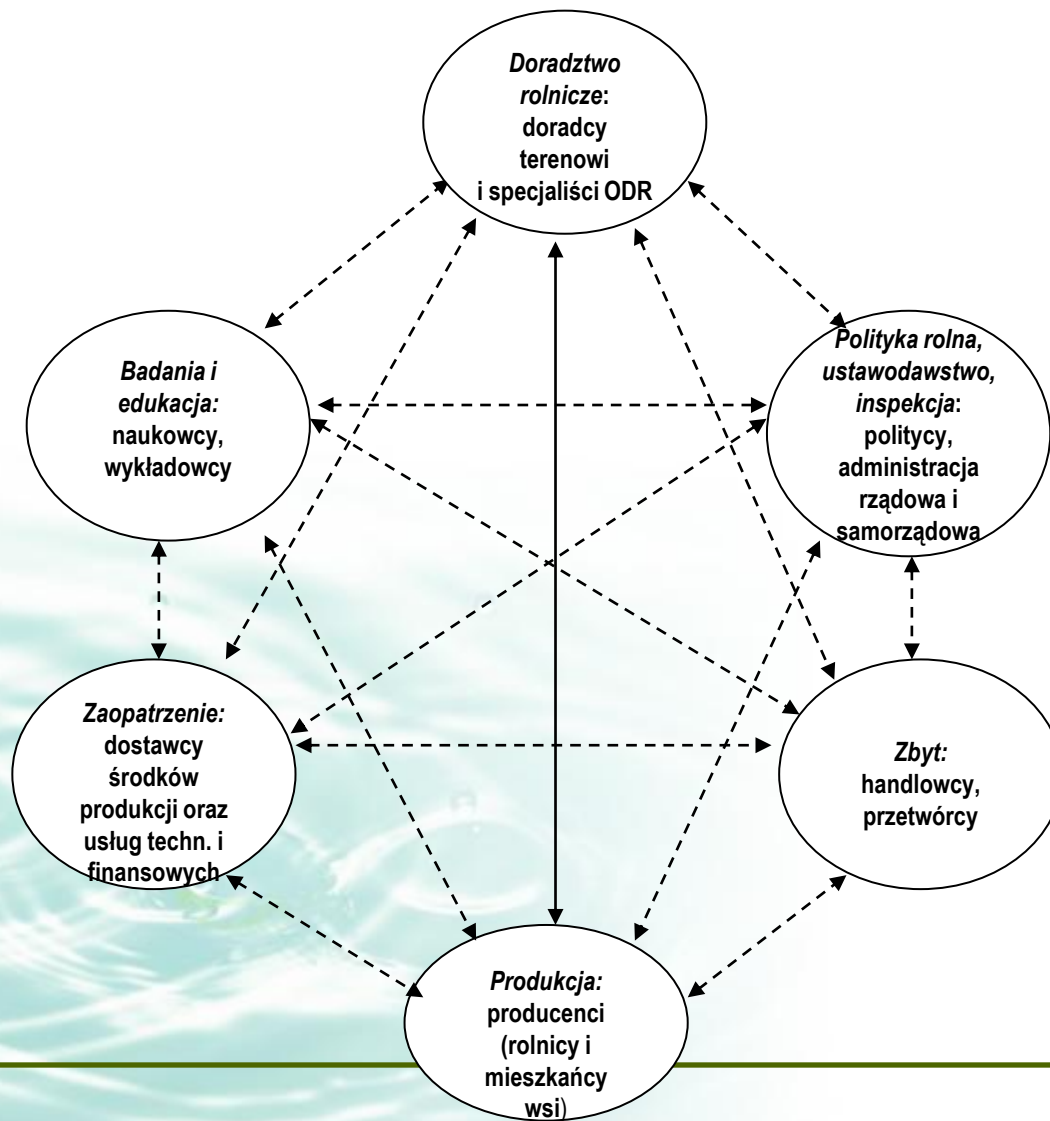
Model społecznej interakcji

Zalety modelu społecznej interakcji

- wykorzystuje teorię dyfuzji innowacji i rozróżnia różne grupy odbiorców: innowatorzy – 2,5%, wczesnie adaptujący – liderzy opinii – 13,5%, wczesna większość (naśladowcy) – 34%, późna większość (tradycjonaliści) – 34%, maruderzy – 16%,
 - wykorzystuje informację zwrotną od rolników do doradców, naukowców, polityków,
 - uwzględnia potrzeby i oczekiwania klientów doradztwa,
 - uwzględnia znaczenie w doradztwie zagadnień ekonomicznych, socjologicznych, psychologicznych i polityki rolnej oraz całego otoczenia instytucjonalnego,
 - umiejętności marketingowe i komunikacji interpersonalnej stają się tak samo ważne, jak posiadanie specjalistycznej wiedzy fachowej.
-

Model społecznej interakcji wg BŚ

Analiza modelu społecznej integracji wg BŚ

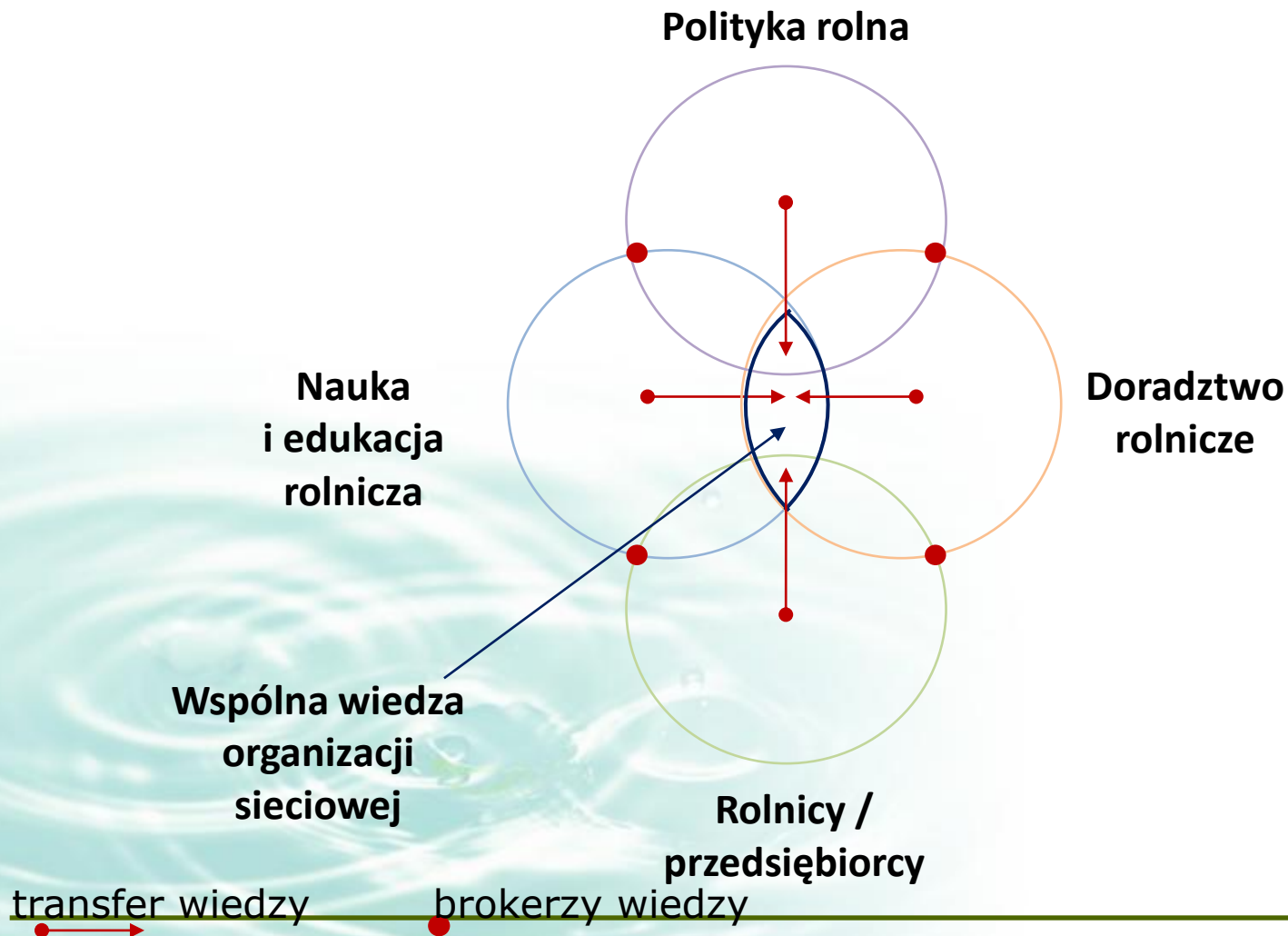
- Każdy z ogniw systemu jest słabiej lub silniej związany z innymi,
 - Każda zmiana w jednym ogniwie powoduje określone skutki w pozostałych ogniwach i odwrotnie.
 - Zatem doradztwo czy nauka nie mogą funkcjonować same dla siebie w oderwaniu od pozostałych ogniw,
 - Współdziałanie z nimi jest niezbędne by w pełni wykorzystać swoje możliwości,
 - Nie można również doskonalić samego doradztwa bez doskonalenia systemu badań i zasad oceny pracowników naukowych.
-

Model rozwiązywania problemów

Punktem wyjścia w modelu rozwiązywania problemów jest problem rolnika lub grupy rolników, inicjowany przez nich lub przez doradcę, **a nie rezultat badań czy innowacja rolnicza**. Dany problem rozwiązywany jest przez doradcę/naukowca lub wspólnie przez doradcę/naukowca i rolnika na zasadzie partnerskiej współpracy, przy czym ostateczną decyzję co do zastosowania danego rozwiązania podejmuje rolnik.

W typowym modelu rozwiązywania problemów wyróżniamy 5 etapów, tj. identyfikację potrzeb, zdefiniowanie problemu, poszukiwanie rozwiązań, wybór najlepszego sposobu rozwiązania problemu i wdrożenie wybranego rozwiązania do praktyki rolniczej.

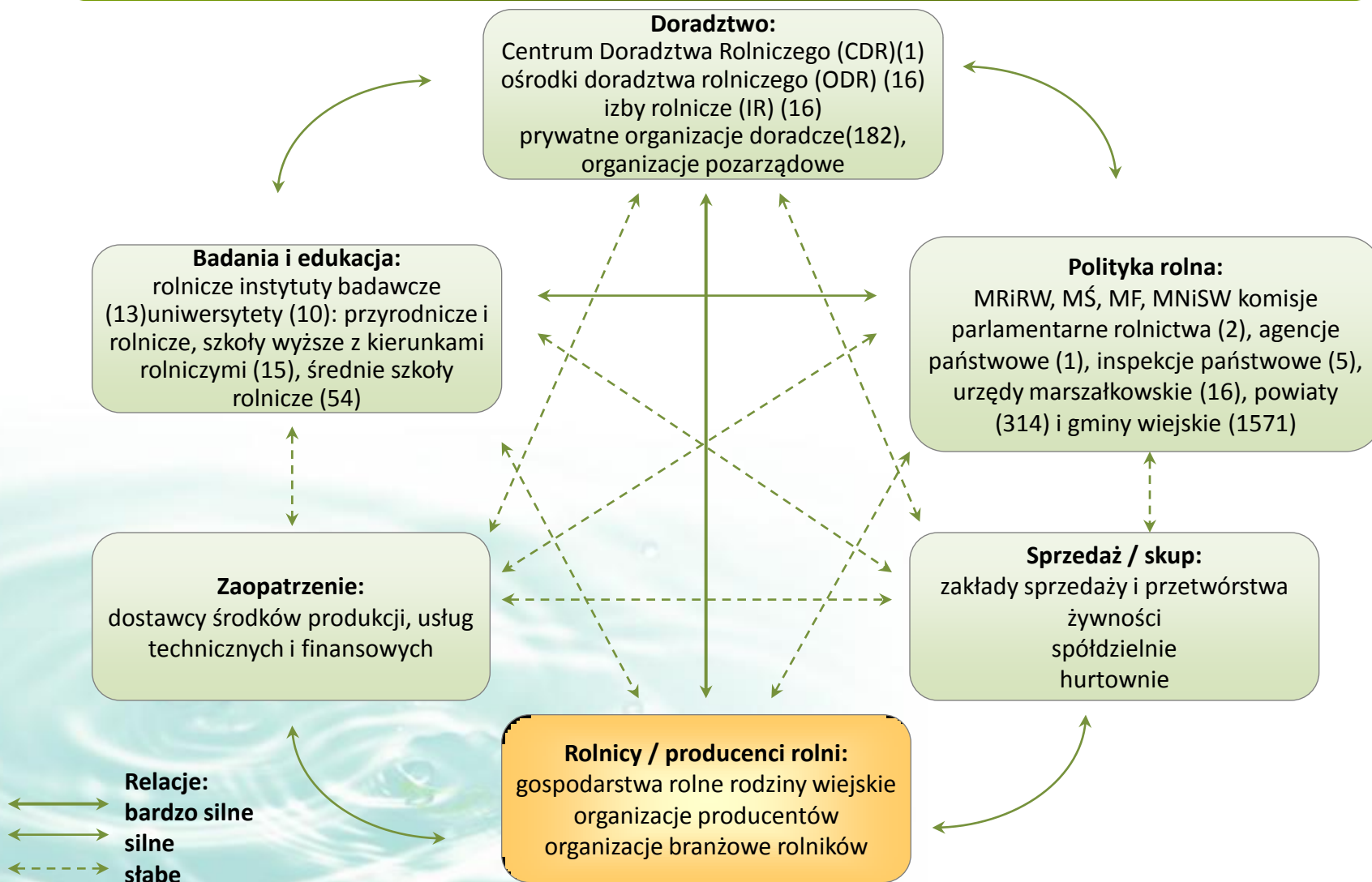
Model sieciowy

Warunki funkcjonowania sieci w ramach grup operacyjnych

- **wspólne cele,**
 - **jasno określony problem,**
 - **suwerenność członków sieci,**
 - **dobrowolność uczestnictwa,**
 - **aktywność członków,**
 - **podział odpowiedzialności,**
 - **jasno określone zasady funkcjonowania.**
-

Interesariusze i ich wzajemne relacje w systemie wiedzy i informacji rolniczej w Polsce

Współpraca i konkurowanie ośrodków doradztwa rolniczego (ODR) z innymi ogniwami AKIS w Polsce (liczba wskazań dla 16 ODR)

Organizacje	Współpraca				Konku- rencja
	Bardzo dobra (bliska)	dobra	słaba	brak	
rolnicze instytuty badawcze	11	5	-	-	-
uniwersytety przyrodnicze i rolnicze	4	7	4	1	-
urzędy wojewódzkie i marszałkowskie	9	6	1	-	-
CDR	2	11	2	1	-
firmy zaopatrujące w środki do produkcji rolnej	1	7	4	4	6
firmy skupiające płody rolne	1	6	6	3	3
prywatne firmy doradcze	-	-	3	13	16

WNIOSKI

1. W Polsce nie ma dotychczas **dobrze funkcjonującego Systemu Wiedzy Rolniczej**.

Pomimo istnienia bardzo wielu instytucji i organizacji, brak wzajemnych i praktycznych powiązań uniemożliwia ich współdziałanie oraz funkcjonowanie jako systemu.

Sprawia to również, że tworzenie wiedzy rolniczej odbywa się często w oderwaniu od potrzeb i oczekiwań jej odbiorców.

WNIOSKI

2. Efekty funkcjonowania różnych instytucji naukowych i organizacji, działających najczęściej w rozproszeniu bądź całkowitej izolacji, zajmujących się badaniami przyczynkarskimi są gorsze, niż można by oczekiwać, biorąc pod uwagę wielkość i jakość posiadanego potencjału intelektualnego.

Bardzo silne powiązania w systemie występują tylko **między doradztwem a rolnikami.**

WNIOSKI

3. Tradycyjne, liniowe koncepcje powiązań nauki z praktyką rolniczą w postaci modelu transferu technologii lub modelu społecznej interakcji zastępowane są **innowacyjnymi koncepcjami sieciowymi** w celu łączenia istniejącego potencjału i lepszego wykorzystania wiedzy wszystkich uczestników tworzących się sieci bądź partnerstw innowacyjnych.

Stanowi to nowe wyzwanie zarówno dla jednostek doradztwa rolniczego, organizacji pozarządowych, instytutów badawczych i uczelni wyższych w kreowaniu i wdrażaniu do praktyki innowacji rolniczych i daje szansę na szybszy rozwój i wzrost konkurencyjności polskiego rolnictwa.

Dziękuję za uwagę!

Odwiedź portal KSOW – <http://ksow.pl>

Zostań Partnerem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

